

Pačesová, Jaroslava

[Dieth, Eugen; Orton, Harold. A questionnaire for a Linguistic atlas of England]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1957, vol. 6, iss. A5, pp. 136-137

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100679>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

odvážným závěrem — předpokládá totiž existenci tzv. starohornoněmeckého spisovného jazyka. Sama Schreyerová ale své názory později formuluje opačtěji: „Gleichwohl ist es nur bei der Vorform einer Schriftsprache geblieben, da es an einer festen politischen Einheit mangelte“. (Wissenschaftliche Annalen, 5, 1956, č. 5, str. 295—305.)¹⁾

Dovršení vývoje jazyka německé národnosti klade Guchmanová do století 12. a 13. Toto období je podle ní charakteristické poměrnou jazykovou jednotou, vyplývající z geneticky podmíněného obecného charakteru slovníku a gramatické stavby oněch dialektů, které měly přímý podíl na vytvoření jednotného německého jazyka. Ve 14. stol. se dostávají do popředí dialekty východostředoněmecké a stávají se základem německého a národního jazyka.

Své teoretické výklady odůvodňuje pak v dalších kapitolách (IV.—V.) podrobným filologickým rozbořením typických památek 12. a 13. stol. (Tobias, König Rother, Alexanderlied, Kaiserchronik, Morant und Galie) a rozbořením jazyka nejdůležitějších městských kancelářů. Avšak právě tento rozbor — po stránce filologické velmi důkladný — ukazuje, že nelze v této době mluvit ještě o jazykové jednotě, jako spíše o počátečních tendencích k ní.

Závěrem je nutno zdůraznit, že vzhledem ke značné obtížnosti a složitosti daného problému jde o práci (hlavně kap. IV—VI) velmi důkladnou a voelku užitečnou. *Zdeněk Masařík*

Eugen Dieth—Harold Orton: A Questionnaire for a Linguistic Atlas of England. Leeds 1952.

Ve svazku A3 tohoto Sborníku jsem referovala o nářečním výzkumu za hranicemi. Mimo jiné jsem se zmínila o chystaném jazykovém atlase v Anglii na základě zpráv prof. Dietha a prof. Ortona, uveřejněných ve sborníku English Studies Today, Oxford University Press 1951, str. 63—68, 68—73, dále pak na základě zprávy Ortonovy v 6. čísle English Studies, XXIV, roč. 1953, vydaném k sedesátinám Diethovým.

Protože se mi nyní dodatečně dostal do rukou dialektologický dotazník obou autorů, připojuji ke svému původnímu referátu několik doplňujících poznámek.

Dotazník je rozdělen do devíti svazeků, z nichž každý pojednává o určitém dílím problému života na venkově. Na př. svazek I o hospodářském obydlí, svazek II o obdělávání poli, svazek III o domácích zvířatech atd. Celý dotazník obsahuje na 1200 otázek. Autoři úmyslně opomíjejí termíny z oboru rybnářství, dolování a přádláctví, protože je považují za termíny technické, nikoliv obecně užívané. Hlavní účel otázek je získat názvy objektů, dále pak jejich činnost (vyjádřenou ve slovesných tvarech všech časů), jejich vlastnosti (vyjádřené v adjektivech) a konečně i syntaktické zvláštnosti. Gramatickými prvky, ať už morfológickými nebo syntaktickými, se zabývá pouze jedna pětina všech otázek, neboť autoři se zaměřili hlavně na prvky lexikální. V dotazníku připojuje explorátor hvězdičku, křížek nebo dvojitý křížek podle toho, je-li slovo pozoruhodné pro svou hláskovou, morfológickou nebo syntaktickou důležitost. Př.: How is the wheel kept on the axle? — odpověď: Linch-pin*. (str. 6, otázka 12). What is this? — odpověď: Hoof. And four of them? Hoofs +. (str. 14, otázka 10). — That kitten seems to be thirsty; do you think it could have a ... — odpověď: drink of † milk? (str. 19, otázka 12).

Všechny otázky jsou formulovány tak, aby explorátor dostal přesně žádanou odpověď. Autoři dávají přednost t. zv. „Naming Type“ (pojmenovací způsob), př.: What do you call this? Také „Completing Type“ (doplňovací způsob) je v dotazníku dost častý, př.: If a road is narrow and between hedges, you call it ... (a lane), (str. 22, otázka 13). Velmi zřídka se zde vyskytují t. zv. „Talking Questions“ (konverzační otázky), protože tento způsob považují autoři za příliš zdoluhavý, př.: What trees have you round here? (str. 26, otázka 10).

Zvláštní pokyny pro explorátora jsou tištěny odlišnými typy přímo u jednotlivých otázek. Př.: What do you light your fire with in the morning? — Odpověď má být: Kindling wood. Poznámka pro explorátora: „Don't be satisfied with sticks.“ (str. 31, otázka 2.)

Ke všem dílčím otázkám má explorátor k dispozici patřičné vyobrazení (pluh, vůz, hospodářské stavení, jednotlivá zvířata atd.).

Dotazník svědčí o značné péči, která byla věnována jeho sestavení. Jako základ pro výběr výrazů použili autoři — jak sami uvádějí v úvodu — dialektické slovníky a monografie, zvláště pak Dialect Dictionary Josepha Wrighta. Velmi cenný je abecední index požadovaných výrazů na konci dotazníku, umožňující rychlou orientaci.

Novinkou jsou t. zv. Reverse Questions. Jejich úkolem je zachytit semantickou různost jednotlivých slov. Nejjšší tedy různá synonyma pro jeden význam — jak je běžné v jiných dotaznících, ale naopak různé významy pro jedno slovo. Př.: What do you mean by loaf? (co rozumíte pod názvem bochník?) Pozn. pro explorátora: „Ascertain the pronunciation of loaf and bread, and contrast their meaning (str. 33, otázka 9). Do zvláštních map se pak

¹⁾ Srov. kritický článek W. Schrödra v čas. ZfDA 87 (1957), str. 163—213.

